

Sygn. akt V CSK 35/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 16 grudnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSA Roman Dziczek

w sprawie z powództwa Zbigniewa J.
przeciwko Andrzejowi G., Jarosławowi R. i P. Zakładom Metalowym Sp. z o.o. w C.
o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 grudnia 2011 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 6 sierpnia 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powód domagał się uznania bezskuteczności w stosunku do niego czynności prawnych, na podstawie których jego dłużnik - Centrala Handlu Węglem W. spółka z o.o. przeniosła na rzecz pozwanych wierzytelność przysługującą mu wobec P. Ciepłownia spółki z o.o. w S.

Sąd Okręgowy w wyroku z dnia 23 marca 2010 r. uznał, że zawarta w dniu 26 listopada 2004 r. między spółką CHW W. a pozwanym Andrzejem G. umowa, na podstawie której spółka przełała na niego przysługującą jej wobec P. Ciepłownia spółki z o.o. w S. wierzytelność wraz z odsetkami, jest bezskuteczna w stosunku do powoda, któremu przysługuje wynikająca z wyroku Sądu Okręgowego z dnia 4 października 2004 r. wierzytelność w kwocie głównej 71 331,78 zł, oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach.

Sąd Okręgowy ustalił, że CHW W. zawarła w dniu 30 września 2004 r. z P. Ciepłownia spółką z o.o. w S. porozumienie w sprawie uznania przez spółkę P. Ciepłownia długu w kwocie 170 072,97 zł wobec spółki CHW W. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 4 października 2004 r. zasądził na rzecz powoda od CHW W. kwotę 71 331,78 zł. Prowadzona egzekucja nie odniosła zamierzonego skutku. Spółka CHW W. zawarła dnia 26 listopada 2004 r. trzy umowy przelewu przysługującej jej wierzytelności do spółki P. Ciepłownia, m.in. z pozwanym Andrzejem G. na kwotę 70 000 zł. Pozwany zobowiązał się do zapłaty za przelew jedynie ze środków wyegzekwowanych od dłużnika w ramach powiernictwa.

Sąd Okręgowy podkreślił, że bezsporna była niewypłacalność spółki CHW W. w listopadzie 2004 r. Zbycie przez nią na rzecz Andrzeja G. części wierzytelności przysługującej jej w stosunku do spółki P. Ciepłownia nie prowadziło jednak do osiągnięcia żadnych korzyści finansowych. Sąd Okręgowy uznał, że pozwany Andrzej G. wiedział, iż spółka CHW W. działała ze świadomością pokrzywdzenia powoda, dlatego przyjął, że w stosunku do pozwanego Andrzeja G. zachodziły przesłanki określone w art. 527 i nast. k.c.

Pozwany Andrzej G. wniósł apelację od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 6 sierpnia 2010 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że powództwo oddalił i w punkcie 3 w ten sposób, że zawarte w nim orzeczenie uchylił oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego Andrzeja G. 5 000 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny uznał, że mimo bezzasadności zarzutów podniesionych w apelacji musi ona być uwzględniona z tego powodu, że celem skargi pauliańskiej jest – jak wprost wynika to z art. 532 k.c. – umożliwienie wierzycielowi zaspokojenia się ze składnika majątkowego, który na skutek dokonanej z jego pokrzywdzeniem czynności prawnej wyszedł z majątku jego dłużnika. Tymczasem – jak wynika ze znajdujących się w aktach sprawy dowodów (karty 146-148 i 150) – przelana wierzytelność została zaspokojona przez spółkę P. Ciepłownia niezwłocznie po przelewie, bo jeszcze przed końcem 2004 r. i na skutek spełnienia świadczenia przez dłużnika wygasła. W takiej sytuacji uznanie umowy przelewu wierzytelności za bezskuteczną nie spełniłoby swego celu, a wyrok w tym zakresie byłby pozbawiony jakiegokolwiek znaczenia, nie mógł zatem zapaść.

Powód wniósł skargę kasacyjną, w której zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, mianowicie art. 527 § 1 i art. 532 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie Sądy ustaliły, że niewypłacalna spółka CHW W., zawierając z pozwanym Andrzejem G. nieekwiwalentną umowę przelewu wierzytelności, działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela (powoda), skoro stała się niewypłacalna w większym stopniu, a pozwany Andrzej G. o tym wiedział. Zostały zatem spełnione przesłanki uznania tej umowy za bezskuteczną w stosunku do powoda (art. 527 § 1 i 2 k.c.). Problem sprowadza się natomiast do tego, czy w razie uznania umowy przelewu wierzytelności za bezskuteczną wierzyciel (powód) będzie mógł dochodzić od osoby trzeciej (pozwanego) zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które wyszły z majątku dłużnika (spółki CHW W.), jeżeli będąc przedmiotem przelewu wierzytelność wygasła na skutek spełnienia świadczenia przez spółkę P. Ciepłownia (art. 532 k.c.).

Sąd Najwyższy podkreślił w wyroku z dnia 22 marca 2001 r., V CKN 280/00 (niepubl.), że pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia (wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności prawnej). Podobny pogląd Sąd Najwyższy wypowiedział w wyrokach z dnia 23 lipca 2003 r., II CKN 299/01 (niepubl.) i z dnia 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03 (niepubl.). Z kolei w wyroku z dnia 5 marca 2008 r., V CSK 471/07 (niepubl.) Sąd Najwyższy stwierdził, że ocena zasadności skargi pauliańskiej wymaga ustalenia, czy pokrzywdzenie wierzycieli zachodzi w chwili orzekania, w innej chwili nie wiadomo bowiem, czy prawo zaspokojenia doznało uszczerbku.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku *in fine* Sąd Apelacyjny przyjął, że przelana wierzytelność została zaspokojona przez spółkę P. Ciepłownia niezwłocznie po przelewie, bo jeszcze przed końcem 2004 r. i na skutek spełnienia świadczenia przez dłużnika wygasła. Podkreślił, że wynika to z akt sprawy (karty 146-148 i 150). Tymczasem ani z wymienionych kart, ani z innych dokumentów znajdujących się w aktach sprawy wspomniana okoliczność nie wynika. W tej sytuacji, wobec takich ustaleń faktycznych nie można ocenić zasadności podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Sąd Najwyższy przyjmuje w swoim orzecznictwie, że o prawidłowym zastosowaniu prawa materialnego można mówić dopiero wówczas, gdy ustalenia stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku pozwalają na ocenę tego zastosowania. Tym samym brak stosownych ustaleń uzasadnia zarzut skargi kasacyjnej naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe jego zastosowanie (zob. wyrok z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 60/97, OSNC 1997, nr 9, poz. 128, postanowienie z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1825/00, niepubl., wyrok z dnia 20 kwietnia 2004 r., V CK 92/04, niepubl., wyrok z dnia 5 października 2005 r., I UK 40/05, OSNP 2006, nr 17-18, poz. 280, wyrok z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 81/05, OSP 2007, nr 3, poz. 30, postanowienie z dnia 27 kwietnia 2006 r., I CSK 55/10, wyrok z dnia 5 marca 2007 r., I PK 228/06, OSNP 2008, nr 7-8, poz. 100, wyrok z dnia 4 października 2007 r., I UK 111/07, niepubl., wyrok z dnia 9 listopada 2007 r., V CSK 245/07, OSNC-ZD 2008 D, poz. 95, wyrok z dnia 28 maja 2008 r., II CSK 658/07, niepubl., wyrok z dnia 24 lipca 2008 r., IV CSK 87/08, Monitor

Prawniczy 2008, nr 16, s. 844, wyrok z dnia 20 sierpnia 2008 r., I PK 39/08, OSNP 2010, nr 1-2, poz. 9, wyrok składu siedmiu sędziów z dnia 15 stycznia 2009 r., I CSK 333/07, OSNC-ZD 2009 D, poz. 97, wyrok z dnia 19 marca 2009 r., IV CSK 492/08, niepubl., wyrok z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 459/08, niepubl., wyrok z dnia 15 maja 2009 r., II CSK 708/08, niepubl., wyrok z dnia 19 listopada 2009 r., IV CSK 219/09, wyrok z dnia 17 lutego 2010 r., IV CSK 345/09, niepubl., wyrok z dnia 17 marca 2010 r., II CSK 507/09, niepubl., wyrok z dnia 29 września 2010 r., V CSK 55/10).

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.